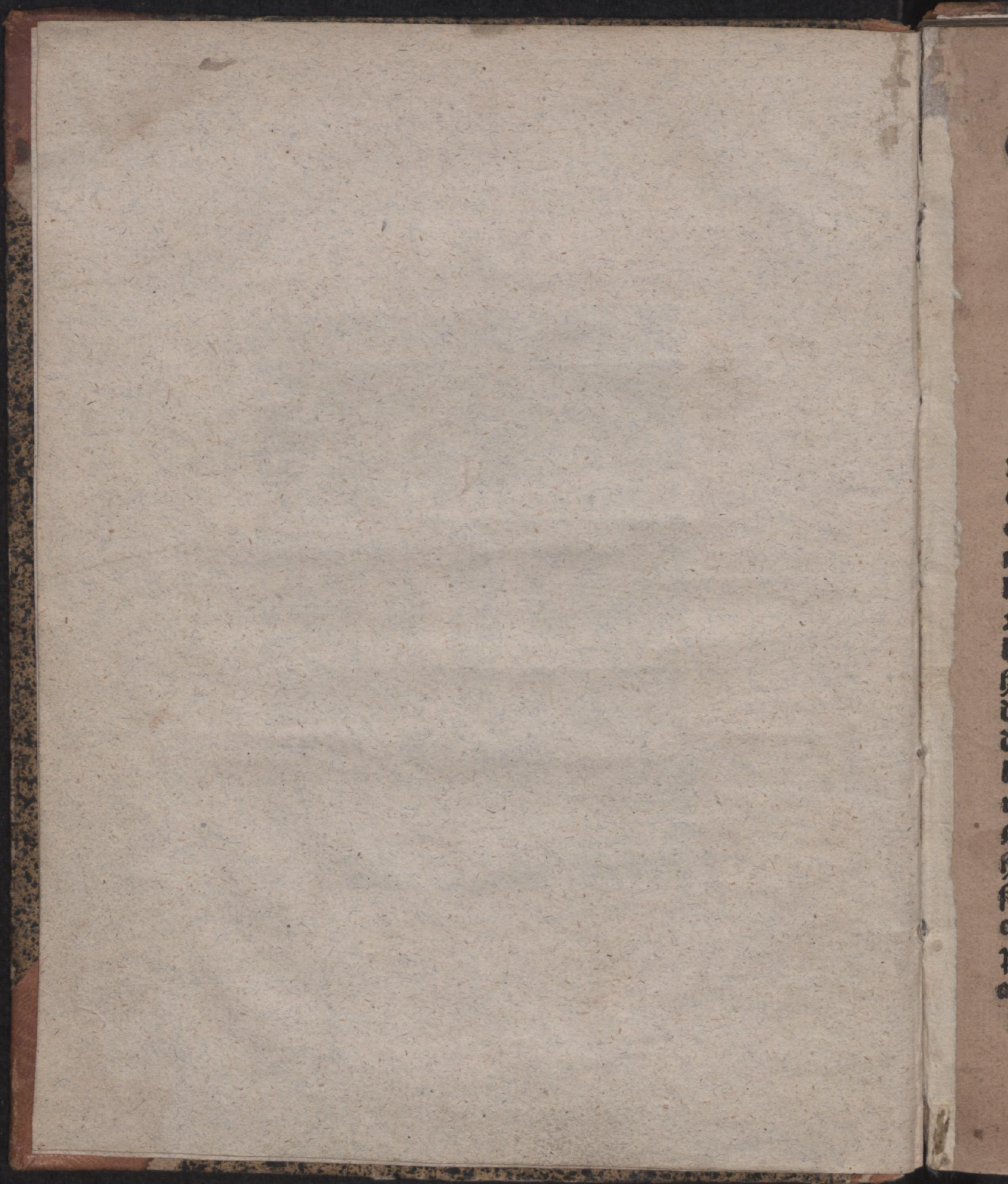

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

En formaning oc atuarsel om den lep-pede oc forkludede Hosediefuel/ som er opuect mod al tuct oc ære.

DEn hellige Paulus siger til de Romere i det siette Capitel/ at syndsens sold er Døden/ oc icke aleniste/den timelig eller euige død/ men al wlycke/ bedrøffuelse/ Siugdom eller huad for modgang dette leffnit haffuer paa sig/som oc saadant altsammen er aff Gud paalagt vore første faarelder Adam oc Eua/ til en straff for synden Gen: vdi det tredie Capitel. Men effter det gamle almindelig ordsprock. Crescentibus peccatis crescunt et pœnæ. Det er/ naar Synden voxer da voxer ocsaa straff oc pine for Synden/ lader Gud det icke bliffue ved saadan en almindelig wlycke. Men som Synden tager til/ voxer oc opstiger i Verden/ saa lader Gud ocsaa hans vrede oc straff voxe oc opstige met och hoss Synden. Lige som nu Synden haffuer voxit altid i Verden / indtil denne stund / oc folckit er vordit io arger oc verre dag fra dag / saa haffuer io daglige ocsaa/ mere oc mere wlycke/ oc større modgang fult der effter/ som ocsaa de Historier aff gamle och ny Testamente/ och der til met de hedniske Historier/saadant rigelige beuise. Oc der faar/ effterdt ondskab haffuer fangit offuerhaand/oc Synden er opstiget paa det høyste/ i denne siste tid/effter Christi egen prophetie/Saa ere wi ocsaa vnderlagde mere straff/ wlycke/ Krig/ Blodstyrtning/ Pestelentz/ Siugdom/suar dyr tid/offuersettelse oc besuering aff Herskab/ sō wi det end hart nock forfare/ føle oc tage paa/

 et

at ocsaa offuer dette altsammen / Fulene i lucten oc fiskene i Landet / oc ...ige saa alt andet / forsuinder vnder henderne faar oss / io ..ere oc mere / at wi skulde io nocksom kende paa straffen / at Synden er voxen oc ondskab er opstiget paa det høyste / Det beuise ocsaa oc vinde offuer oss / saa mãge atskillige ny oc vnderlige siugdomme / som icke haffue verit tilforn / men de gamle aldelis wbekynte.

Vdi denne Gudz vredis / straffis oc mangfoldig wlyckis vext / formering oc daglig opstigelse / gøre wi lige som hine hunde / der løbe effter stenen / som mand haffuer ramt paa dem met / oc bide saare hastige der paa oc tencke icke eller see / vdaff huẽ eller for huad aarsag de bleffue slagne. Lige effter denne art holde wi oss ocsaa nu / wi klage paa denne onde tid / som er beladet met saa megen wlycke / wi sidde i asken oc henge met vort hoffuit / oc bide oss i læberne met vor wlycke / ere sorrigfulde och bedrøffuede / det gør oss ont / ath wi met vore Børn haffue leffuit denne onde tid / oc wi tencke icke der en gang paa / at wi haffue fortient oc opuect saadan Guds vrede oc al wlycke mod oss / oc at wi skulde falde ind vnder Gudz riiss oc falde hannem til fode / bede om naade / oc loffue oc tilsige hannem / at wi ville rette oc bedre vort leffnit. Men wi ere heller da de rette Kompaner / och deylige Børn / som Esaias Prophet klager offuer / i sit niende Capitel / der hand saa siger. Dette folck vender sig inted om til den som dem slaar / oc skøder inted om Herren. Der faar mue wi ocsaa bide oss i læberne oc opæde oss / met vor egen wlycke / saa lenge som wi villie / oc wi ere inted der met behulpne / men gøre det verre sõ er ont / oc bide endelige tenderne vd paa stenen / och gaa saa

hen til

hen til grūde i vor wlycke / saa skal det gaa til / oc oss skeer lige oc ret. Der faar / at wi see icke paa det / der er aarsag til vor modgang / oc ey heller ville see der til / oc der som wi end det see / huor fra / vor wlycke vdflyder / tencke wi icke der paa / oc ey heller offuerueye / huorlunde saadan Guds vrede / maatte bliffue bortuend fra oss.

Men at wi kunde paa denne tid nogit gøre / oc icke sige aff mange / offuermaade drabelige oc vectige hoffuit Synder / som wi ere faldne vdi effter Christi prophetie. Der sō wi vaare aldelis frōme oc haffde ellers ingen Synd / da fortiēner Tyskland nu icke aleniste Guds vrede / oc denne neruerēdis wlycke / som wi ere nedsunckne vdi / offuer Øynene / men det vaar ingen vnder / at Solen icke mere skinde paa oss / oc iorden icke mere bar oss / oc at Gud slo der i / met den siste dag / for den gruselige wnaturlige oc dieffuels Kledebaan / som vngt folck nu vanskaber sig met / oc saa skendelige beskicker dem vdi / at icke aleniste Gud / de hellige Engle oc alle frōme erlige folck / men ocsaa diefflene selffue gry oc vndsette sig faare. Som mand siger for vist / oc i sandhed / at nu en kort tid forleden / vaar en frommer mand / hoss en Maler oc bestillede sig en taffle / oc bad at hand vilde male dommedag der paa met stor alvorlighed oc gruselighed / oc besynderlige at hand vilde male dieffuelen paa det allegrummiste / oc Maleren giorde sin allerstørste flid der til / oc malede Dieffuelen paa det allergrummiste / met saadan formaledide Hoser / met offuertog / lige som de vnge kompaner nu drage dem. Der er dieffuelen kommen oc gaff den Maler en veldig Kindhest / oc sagde / at hand haffde giort hannem vold oc wret / at hand haffde saa malet hannem. Thi hand sagde sig aldrig at vere saa grum oc saa gruselig / som

 hand

hand haffde aff controfeyet hannem met de paltede lompehoser eller vadstøffle oc det skal nu hiede/for Gud oc menniskren en bepzydelse oc staa en vel / det som den wrene Dieffuel skammer sig selff faar. Men der aff kunde i lettelige forstaa oc begribe/ at der som Gud end nu lenger ophulde met domme dag/ at Verden skulde end nu staa en tid lang/ huad wi met saadant vngt folck for en Verden vilde lade effter off/ om det oc saa vaare mueligt/ at Jorden skulde kunde bære vore efftermere/ i det at de traadde dieffuelen ind/ i hans embede oc stat/ oc bleffue argere oc gruseligere paa Jorden/ end diefflerne vaare i Helffuede/ som nu allerede den største part offuergaar dieffuelen i forstockede blindhed oc ondskab/huilcke der aldrig saa gēstridige oc egensindige haffde foractet saadā naade som off nu tilbiudis oc wi træde den met fødder/ som det nu skeer/ men huor det vil hen vd/oc huad for en ende det vil tage/skal icke Verden kunde før kende/end at vandet slar sāmen offuer hoffuidit paa dem/oc indtil de skrige oc sige. Kommer i klipper oc falder paa off etc.

Men effterdi/ at Gud alle vegne oc altid/ lader hans Naade tilbiude/oc gaa faar hans vrede oc straff/som den det icke begerer vor død/ men vor bedring oc liff/huilcket der skeer vden al tuil/icke foruden aarsage/at Gud hiemsøger off/ met en saa rig oc offuerflødige Naade/ oc hans hellige ords store liuff/som icke er saa skeet tilforn i femtenhūdrit aar/da vil der effter en hed Solskin komme stor storm oc haffuel/ Ja effter saadan stor tilboden naade/ vil følge en stor wlidelige vrede oc straff. Oc der wi nu som ere kaldede aff Gud/ met en aluorlige oc haard beffalning i det hellige predicke embede/tilbiuder

huer

høller hand paa oc skiuler sig til/ at giffue tilkende oc paamin-de/ om saadan en skam / indplantet i naturen / at skiule en part aff legemet/ huor aff den forderffuede naturs forøgelse / haffuer hendis begyndelse oc oprindelse som til en ihukommel-se oc formaning /at naturen er forderffuet / ved Arffsynden/ oc paa det at kød oc blod /som er optend aldelis oc gandske i onde løst oc begeringer / skulde icke mere eller lengre forargis oc røckis til synd/ ved saadan nøgenhed / blotelse oc bathed.

Der faar kand mand nu her aff først beslutte/ vden al modsigelse/at denne neruerendis forkludede hose Dieffuel haff-uer ført aldelis en ny synd i Verden / oc kommen den paa fode som er oc mod naturē selff/der som de andre Synder haffue dog deris oprindelse oc vdspryng vdaff naturen/ ond løst oc bege-ring til ont/oc rime sig / ia kōme offuer ens met naturen. Der faar kand oc huer mād lettelige kende oc dømme/huad for en ar-rig oc wforskemt Dieffuel der regerer nu i det vnge Folck/sō saa forsømmelige met stackede kiortle/ som icke naa til binde ga-uene/oc met Helffuedis flāmer oc Aldelouer barer oc bloter deris legeme (oc mest det/sō burde mest at vere skiult) oc sette det saa vdē al skā/faar huer mands øyen/til forargelse oc indlaackelse/ i alle onde begerelser oc løst / Huilckit ocsaa naturen vil haffue tiltect oc skiult. Der faar skulde wi bekende/ effter saadan vor første faders Adams exempel oc effterfiun / oc effter vor egen natures indledelse i saadan iførelse oc ombindelse/ vor Synd/ skam oc skendtzel / huor i wi ere faldne. Item klage det aff Hiertet faar Gud/ fri mod onde begeringer oc løst / modstaa al wrenhed / oc fortage ocsaa andre Folck den tillaackelse til det onde/ som de kunde see paa oss oc saa skiule oss oc tecke til faar Gud/ faar Englerne oc Mennisker / vil ieg nu i denne

 tid hiem-

tid hiemstille det til de vnge kompaner/oc sette det til deris eget Hierte oc samuittighed (om de haffue nogen samuittighed) oc giffue dem at betencke / huad for en gruselig och wskamactig Dieffuel / der haffuer sæt sig i deris Hoser / huor haardelig Gud vil straffe dem der faar at de met saadan Kludehoser gøre sig megit bart oc blot faar Gud/Englerne oc Mēniskerne/ til alle onde begeringer och til al wkyskhed / meget mere end naar de gaa ret aldelis blot nøgne/Som deris egen natur och samuittighed skal paa Domme dag klage paa dem til fordømmelse/oc offueruinde dem/at de haffue giort dem selffue lange arriger oc verre / end de vaare fødde oc komne til Verden ved den forderffuede natur. Oc endelige skal samme Hosedieffuel met stor glede / hoffuering och triumphering paa domme dag vare paa dem / oc strax effter Guds dom er gangen dem offuer/ hendrage oc henrøcke dem/met deris Hoseflammer/til den euige Helffuedis flamme oc loue / da faa vore vnge Kompaner at see oc forstaa/ huad det er for en smycke oc beprydelse oc huor deylige saadanne forkludede dieffuels Hoser staa dem. Dissimellem faa wi at giffue oss til fred / at de spaatte oss och giffue oss en ladder der faar.

Den anden Synd / som den lompede Hose dieffuel kommer aff sted mod Gud oc hans indsettelse/ordning oc skick.

VIdere scriffuer Mose / i skabelsens bogs tredie Capitel. Der nu Adam haffde saa skiult sig/ met Figene blad / och vaar fordt faar Guds dom/ oc haffde faat sin dom / huor aff hand oc alle hans efterkommere / haffue

en euig

en euig memorial oc en almindelse breff / huor aff hand kand
paaminde sig / huorlunde hans sag staar / i huad Synd oc vre-
de hand er falden vdi / til huilcken skam / skendzel oc vanære
hand kom vdi faar Gud / vden det / at Adam selff haffuer
giort sig en amindelse breff / i det at hand flette sig selff en kost
som tilforn er sagd / giorde ocsaa Gud Adam oc hans Hustru
huer en skindkiorttel / oc førde dem i / huilcken Kiorttel / Gud
vor Herre drog Adam vdi til offuerflødighed / Huilcket ocsaa
den Hellige Chrisostomus formeller / der hand paaminder sig
selff om sine Synders straff / skade / skam och vlycke / met
saadan klædebaan / oc angrer / røffuer oc klager sine Synder
der offuer / oc trøster sig met Guds tilsigelse foriettelse / och
huorledis det er skicket i det andet liff / der som hand skal skin-
ne igen faar Gud / som Stiernerne paa Himmelen met it for-
klarit Legem / effter at skam oc skendzel er afflagt / Som Chri-
stus oc den hellige Apostel Paulus haffue saadant forklaret
oc tilkende giffuit / Thi det er lettelige at forstaa der aff / ath
naar vor kære Fader Adam saa til den vrene stynckende skind-
kiortel aff Gedskind / hand haffde paa liffuit paa sig / da haff-
uer hand visselige tenckt paa den smycke oc prydelse / huor vdi
hand stod tilforne faar Gud / met ith nøget Legeme / vden al
skam / met stor ære / oc at hand nu vaar bleffuen en verstygge-
lighed faar Gud / oc til skamme / Huor saare flittelige haffuer
vor kære fader Adam / voctet oc beuaret sig for al barhed och
nøgenhed / oc haffuer met sin kære Eua / vel bundet om sig oc
teckte sig til / met den skindkiorttel at forhindre / dempe oc ned-
legge hans forkrenct natur / onde begeringer / løst oc tillaackelse
til Synd

¶ Her haffue nu de vnge Kompaner anden gang / at see

 sig om

sig om/som haffue giffuet sig i tienniste nu i denne tid/ vnder den Hosedieffuel/om denne ny pract oc Klædebaan/er saa ringe en paatect/der kand ske vden al forargelse oc Synd/ som de det der faar acte oc holde. Efterdi/ at det er stray lige mod Guds ordning oc skick/ huor met / det borttagis oc til inted gøris i det/ at de bare oc blote/ta meer end bart oc blot optecke det som Gud haffuer selff tilteckit oc skicket til at være altid skiult. Er nu saadan Klædebaan/ mod Gud och hans Ordning oc skick / saa er det oc vist at de ere icke Gud behagelige/men beuege/røcke oc tuinge hannem til vrede. Er nu Gud vred der faar/ saa følger visselige straffen effter hans vrede/ Men huorlunde Gud hiemsøger oc straffer nu Tyskland/for den oc andre Synders skyld kunde wi see oc nocksom gribe oc føle paa / oc wi skulle end nu bedre gribe oc føle der paa / efterdi wi icke tilscriffue nogen Synd saadan straff ey heller afflade/och rette oc bedre oss/ som tilfaarn er sagd. Jeg vilde icke gerne være en Prophet / oc er icke heller / men ieg befrycter gandske saare / efterdi at Gud som det gamle ordsprock lyder / gerne straffer der met / huor met mand haffuer Syndet/at hand i dag eller i morgen skicker Tyrcken offuer skyldig oc wskyldig som lige saa kand vdhugge oc hasehugge deris skinebeen/lige som Hosene ere bestockne/oc sandelige saadant vaar vel ret fortient straff offuer de verstyggelige paliede lompende oc skalcke Hoser / som mand gerne vnte dem / der som Gud vilde ekon aleniste forskaane oc spare de wskyldige/ som ocsaa faa aar side vaar en almindelig saugn oc rob vyløbende nock at Tyrcken haffde allerede vdi Vngeren omgaaet oc handlet met vore Tydske/oc ladet dem hugge lige saa i deris skinneben som Hosene vaare tilsammen flickit/der aff kand mand

mand da nocksom forstaa at Gud loed saadan straff gaa offuer Tydskene/lige for samme Hose skyld. Alligeuel vil der icke følge nogen forbedring effter/men de gøre nu ydermere oc lenger frem/effter saadan straff/Gud oc Dieffuelen til tradtz / de kludede offuertog oc slammer end større/wtuctigere oc mere skalckactige. Men effterdi wi skøde icke effter saadan straff / er det letteltge at offuerueye/ huad for en stor oc forferdelig wlycke her effter vil følge. Thi Gud kand icke lade Synden vere wstraffet / men lader sin vrede oc straff opstige oc voxe met oc hoss Synden/Gud vilde forbarme sig offuer vor efterkommere/ huilcke wi nest effter oss saadant it bad berede.

Mand siger for sant / enddog ieg haffuer icke selff seet det/ at i dette aar/en megtig Mands Søn / huilcken ieg tør icke neffne for hans verdigheds oc ypperligheds skyld / skulde haffue ladet sig giort tre kiler paa saadanne Pluderhose / at ieg haffuer stor vnder der paa/at Jorden haffuer icke opsluget saadant it offuergiffuet oc Gudsforgaaet Menniske / Men Gud lader det ske/seer igennem fingre / oc straffer siden det effter/ langt suarere oc gruseligere (effter hand haffuer saadant tilsted) Offrigheden met den wskyldige/som see til saadan skalckhed/ oc lade dem saa wstaffet hen gaa/effterdi det er io vist / och som den almindelig forfaring giffuer / at alt det som verdslig Offrighed icke straffer/ det vil Gud hiemsøge/ vdi sin vrede oc hastighed/paa det allergruseligste. Der saar / huad der vil følge effter saadan en wnaturlig egensindighed / veed Gud. Jeg frøcter/ at timelig straff er alt foringe / Gud skal ville hiemsøge det/met dommedags euige straff.

 Den

Den Tredie Synd / som den fortonipede Hofedkeffuel kommer aff sted mod forbond / plict oc eed / som bleff giort i den hellige Daab.

DEt vide wi / aff den hellige Scrifft oc vor egen forfaring / at wi ere vndfangne oc fødde i Synden oc drage vort Leffnit frem der vdi / wi ere tilneyde der til / fra vor vngdom. Endog saadant sigis om allehonde Synder / Saa er det dog besynderligt sagt om den Synd / som regerer besynderlige / vdi vort Kød oc blod / som er en wbeskickelige brønde oc begering til wkyskhed / at saadan en Synd løber ocsaa i Ecteskab vnder hoben met / oc gør det wrent oc besmitter det / som faar Adams fald gick faar sig / vden al Synd oc wbeskickelig brønde / Adam giorde saadan gerning oc Ecteskabs plict / til at formere Verden / vden brønde paa den tid. Men som tilfaarn er sagdt / strax effter hand vaar falden / kunde hand mercke oc føle saadan brønde oc hans naturs forderffuelse / hand skulde sig der faar oc tecte til / at hand icke skulde gøre saadanne onde begeringer verre / oc mere optende dem met saadan opteckelse oc blotelse. Der faar lige som wi ere alle fødde aff Adam / oc finde saadan suaghed oc wbeskickelig løst i oss / saa forbinde wi oss met Gud i Daaben / oc siger hannem til / at wi skulle imodstaa saadan ond løst i vort Kød oc blod døde oc reffse vort Legeme / oc at wi ville beuare oss / for hueff at saadan løst kand beuegis / foraarsagis oc tilrøckis vdi oss / paa det ath wi vilde icke giffue andre Folck nogen forargelse met ord / seder och Klædebaan / eller huor met det kunde ellers ske /

lers ske / men lige som Adam tecte til / oc Gud ocsaa selff klædde Adam met den Skindkiortel / at wi ocsaa skulle holde oss vdi ærlighed oc tuctighed met vor Kladebaan oc ingen giffue nogen aarsag til det onde / det er den forbond som wi haffue giort i Daaben met Gud / der effter skulle wi holde oss oc leffue / lige som vore Kære faatfædre oc gamle faareldre haffue indtil denne dag beskickit dem / met saadan erlige Kladebaan / oc end nu paa denne dag / holde alle fremmede Nationer sig effter dem / met Klædebaan / som ieg stray her effter ydermere vil giffue til kende. Men her met ville wi tredie gang giffue at betencke / oc sette vort vnge Folck deris forkludede Hoser faar næsen / at de ville speyle dem der vdi / oc see til / huorledis de gandskelige forgiette Gud oc deris hellige Daab / oc bliffue til Meneder oc skalcke / i det / at de icke bære aleniste saadan ond løst i Hiertet / men huad de haffue i hiertet / det giffue de tilkende oc stille faar huer mands øyen / vduortis met deris Klædebaan Gud til fortørnelse och deris neste til forargelse. Men (Kære) sig mig / huor til er det ellers nyttigt? huor faar er det begynt / och aff huad anden aarsag skeer det? at vore vnge Kompaner lade gøre dem saa stackede Kiortler oc Mantler / som icke kunde skiule Remmerne / end sige Kilen / oc lade saa forklude deris Hoser / oc lade gøre Kilen faar paa met Helffuedis flammer oc klude / vmaadelig stor at Dieffuelen sidder oc kaager der vd paa alle sider / aleniste til forargelse oc it ont exempel / ia at arme vanuittige oc vskyldige Piger forledis oc forlgackis der aff / ia skedis oc voldtagis der aff / thi huad for tancker oc husknd de nødis til at faa der aff / i det at du saa treder frem vnder øyen faar dem / giffuer ieg dig selff at betencke / du veedst det vel oc gør

 det ocsaa

det ocsaa det faar/det skalt du ocsaa vide det hoff/at det vaare dig megit bedre/effter den aluorlig Christi trusel oc formaning/at du icke vaare fød / eller oc at der hengde en Møllesten om halsen paa dig/oc mand kaste dig i Haffuit/ der som det er dybest/met din Dieffuels paltede oc lompede Hoser/ Huor met du saa hoffmodelige oc skalckactige forarger de vnge wskyldige Piger / Jomffruer oc Quinder / oc egger dem til det onde/det skaltu fornemme at om du icke retter dig der vdi/da vil det gaa dig ilde met/som det er gaait andre met / som Christus selffue siger Luc: 13. Och at den Hosedieffuel skal riffue dig fra Guds ansict / fra alle Englers oc Helligernis ansict/til en større fordømmelse / oc optende dine skinnebene met Helffuedis flammer oc Ildelue/at de skulle brendis vden al ophørelse oc affladelse. Gud giffuit / at du vilt ocsaa i det stycke dig bekende oc afflade. Men der som alle tro formaninger til dig ske til forgeffuis/ saa far fri hen/ huad Raffne hør til/det drucknet icke.

Den Fierde Synd som den wforskemmede Hosedieffuel kommer aff sted mod det fierde Budord oc faareldenis lydelse.

DE som ere nogit komne til dage/ oc ere gamle Folck kunde vel dragis til minde/ vdi huad tuct oc erlighed vore Faareldre hulde vdi deris Klædebaan/huor erlige de klædde sig/met tilsammen bundne Klæder oc lange Kiortler / ath de kunde forware dem for forargelse oc indlaackelse til wtuct/Huor vdi de haffue som fromme oc tro Faareldre giffuit off it exempel oc efftersiun / at wi ocsaa skulde opuoxe i

saadan tuct oc erlighed / oc i den maade bliffue de paa Dom-
medag maacksom aarsaget faar Gud at det vilde icke lyckis
met deris Børn / huilcke de gaffue ingen aarsage / til saadan
skalckactig / vtuctig oc vmenniskelig Klædebaan. Dog alli-
geuel faa de paa Dommedag at skomme sig i deris Hierter for
deris Børns skyld / oc hiertelige frycte oc forskreckis oc øn-
ske at de haffde aldrig affiede oc fød dem eller kommit dem til
Verden / naar de faa at see / huorlunde deris Børn bliffue
skickede faar Guds dom oc Ansict / oc bliffue hendømte och
henførde til den euige fordømmelse saa gruselig forflammede
och vdhugne och met saadannen vtugtig Klædebaan. Jeg
holder saa faar i Guds sandhed / der som vore Faaraldre skul-
de en part nu i denne tid opstaa aff døde oc see paa deris ef-
terkommere saadanne forkludede Hoser / de skulde spøtte ath
det / oc forbande det. Først der faar / at det staar dem saa ilde /
lige som de vaare icke Mennisker / der nest for den forargel-
se skyld oc tillaackelse til alle onde begeringer. Faar det tredie /
for den store bekaastning skyld / at en vng Bengel eller Spøt-
tegøg skal nu langt førre end det gule vorer aff Nebbet paa
hannem / haffue flere Pendinge til it par Hoser / end hans
Fader haffde behoff til sine Brøllups kleder / som mig er
tilkende giffuet at det er nu almindeligt / at købe 20 / 30 el-
ler 40. alne Silcke och Saien til vnderfoer och Helffuedis
flammer (Men huorlunde mand kommer det der vdi / det la-
der jeg Skrederne sørge faar / Jeg holder saa faare at de be-
holde vel ocsaa deris deel der aff) ath en Landsknect lod sig
købe Ni oc halffemtesinde tiffue Alne til vnderfoer / oc den
tid hand bleff atspurt / Huor faar hand tog icke hundrede alne /
suarede hand det til / At ni oc halffemtesinde tiffue er it langt

ord / som falder vel i Landsknecternis munde / men Hundrede er it stackit ord oc icke saa vel falder sig ey helder saa stolt eller saa hoffmodige i Talen. Jeg tør ocsaa icke vel sige det / at en haffde tredine oc hundrede alne Hosefoer til it par hoser / Huorlunde kand da Gud lide saadan genstridighed och egensindighed oc see der paa? Jeg vndrer det paa / at efterdt Gud haffuer til forn i det gamle oc ny Testamente / haardelige straffet saare megit ringe Synder / Huad det skal nu vere for en leylighed i Guds dom / at hand er nu saa langmodig / oc lider saadan stoer oc suar wtuct oc wdygd / Men jeg holder saa faare / at vore Synder ere nu saa store / at de kunde icke betalis met timelig straff / och at Gud opholder der faar hans store vrede / indtil Dommedag / paa huilcken hand da skal betale vdi sin hastighed oc grumhed / det som hand nu dissimellem borger oss / oc opscrifuer met oss paa Talstaacken.

Den femte Synd som den forflammede Hosedieffuel kommer aff sted / mod den seduonlighed oc rette brug som alle Folck paa Jorden haffue.

Det er obenbarligt / oc den almindelig forfaring giffuer det ocsaa tilkende / at alle Folck vnder Himmelen haffue aff naturens indgiffuelse (lige som Adam met det Figen blad / som tilforn er omtalet) paa det allerfliteligste / tilteckit oc skiult sig / paa den part aff liffuet / som vort vnge Folck nu saa wtuctelige optecke blote oc bare / saa at ocsaa det folck som for stor hede / vdi de hede Lād eller

gaa nøg-

gaa nøgne / tiltecke dog alligeuel deris skam aff indplantede tuct / bluusel oc erlighed / met skiurtter aff skøne Fiedre eller anden kaastelig ting. Wi acte paa denne dag de Vendiske folck nogit ringe at være / fram faar wi acte oss selffue / dog see wi at det er større erlighed oc tuct hoss dem / end hoss oss / wi som ville dog vare nogit bedre / oc see icke en Vendiske mand eller dreng / være sig aff huor ringe stat hand kand vere / der met saa stackede oc opdragne klæder gaar for Fruer oc Iomfruer / saa aldelis vere opteckt blot oc bart faar paa sit Legem / ath hand ey haffuer it skiurt om sine Lender oc sig erlige tiltecker oc skiuler. Huilcken erlighed nu paa denne tid er gantske forglet oc tilbage sæt / ocsaa hoss ypperligt Folck oc Potentater / som icke aleniste gaa for Fruer oc for den Meninge mand met optecte Hoser / men kunde ocsaa det samme lide / vdi deris Fruertemmer oc see igennem fingre / at det lader icke sig anderledis ansee for mig / end at al Erlighed skal være vduandret aff Tyskland oc den wtugtige oc wsnøttige Dieffuel skal være indsæt alle vegne i steden igen. Alle nationer / Vaaler / Spanier / Franzotzer / Poloner / Vnger / Tatter / oc Turcker haffue deris lange klæder / oc seduonlige skiul oc tilteckelse om deris Liff / oc end nu det beholde / som de det haffue fangit aff deris Faareldre / aleniste haffuer den wforskemmede Dieffuel / Tyskland gantske besæt oc indtaget / at der findis nu mere tuct / blusel oc erlighed / paa Venus bierg och vaar i fordom tid i baghusene / end hoss oss Tydske / wi som dog seriffue oc neffne oss alle sammen paa denne dag / Velbyrdige / Æreborne oc Erlige oc haffue icke saa megit erlighed / ære oc tuct / som en Myg kand føre bort paa hendis stert.

❧ Oc der som ieg skulde her met indføre / de Rommeris er-

tis erlige drægt oc Klædebaan / ocsaa huorledis / de holde och beuare besynderlige Lou / ordning oc skick der vdi / da maatte wi besynderlige see oc bekende at wi haffde det vel fortient / at Gud indførde it fremmit Folck it effter det andet / offuer oss Tyske / at de met Kri oc Blodstyrtning aldelis oc gandske vdslette / ødelagde och vddreffue oss aff Verden vdi en hastig nidkerthed / som Folck det icke vaare verde at bo paa Jorden met andre Folck / der al tuct oc erlighed vaare borte fra dem / oc al skam oc wtuct haffde faat offuerhaand. Lige som Gud haffuer handlet tilforn i Syndfloden / for den wtuctighed / som Guds Børn haffde met Menniskens døtter / huilcken Synd haffuer dog ekon varit barne leg vden al tuil / imod denne neruerrendis wtuct / som saa tit oc mange gange er opregnit.

Men der som / end Gud icke straffer Tyskland paa denne tid / i saa maade / Da haffue wi daglige for øyen Regenbouen paa Himmelen / paa huilken Gud end nu daglige holder oss faare til it exempel oc effterssiun / den forbenæffnde hans vrede / met Syndfloden.

❧ Paa den grøne Vande farffue i Regenbouen oc met den anden Farffue / som er lige ved Ild / giffuer hand end nu daglig tilkende oc paaminder / huad hand vil gøre met Ilden / paa Domnnedag / Huorledis hand vil betale / paa en hob / met enige vrede / det som hand haffuer lenge sparet / Der paa ville wi lade to den Kludedieffuel oc Hosselomper / hengaa saa lenge som det kand vare. Jeg hober at det er allerede / paa det groffuiste forseet / at Gud det fortryder oc skal icke lenger kundelide det / der som Gud fortøffuer end nu / en tidlang / Da troer ieg i sandhed / at de henge hele stycker Klæde oc Silckestycker om beneie / eller to optencke en slemmere drægt / huor

met de

met de kunde til fulde fortienne Guds vrede oc Helffuedis aff-grund.

Den siette Synd/ som den Helfuedis flammede Hofedieffuel kommer aff Sted / mod vor Christelig Religion oc den hellige Euangelii Lærdom.

EN Christen maatte vel forundre sig der paa / oc tencke sagen effter / huor det io monne komme / ath saadan wtuctelig oc werlig Klædebaan icke kand findis ellers / hoss nogne Folck / end alenïste hoss de Christne / oc ingen sted i noget Land / saa almindelig oc saa forferdelig / som i de samme Land och Steder / vdi huilcke Gud haffuer vdøst sin Naade / oc haffuer ladet predicke sit hellige Ord oc den rene Euangelii Lerdom. Thi huo der haffuer løst til forundrelse och ath see och skuoe saadan wsledige / skalckartig oc wtuctig Kludedieffuel / vdi mange oc hoss fult / Hand tør icke lede effter dem i Pauedommen. Men gaa sig hen i de Steder oc Land som nu neffnis Luthers oc Euangeliske / der fanger hand dem at see / naagit ner Huss fra Huss / indtil paa det høyste vederstyggelighed oc vemmelse / Saa at det skal gøre hannem ont i hans hierte / oc vndsette sig oc forferdis der faare / som for den aller gruseligste Hafftrold. Oc er denne en ret aarsag / at saadanne forferdelige Hafftrolde / bliffue saa mange seet Huss fra Huss i de Euangeliske stæder / at Dieffuelen / som vor Herre Christus formelder / er icke gerne i øde oc wrene steder / oc egne / men hand vil ocsaa bo i det Huss som er besmøcket / oc fepet met

koste

Køste/ oc som der staar i Job / vil hand oc der være / som Guds børn staa tyckeste til hobe/ oc som det ordsprock lyder/ bygger hand altid sin Kapel oc Nobiskro/ der som Gud haff-uet sin kircke. Der faar følger det her aff/ vden al modsi-gelselse (der som den Hosedieffuel vilde end nu see saa surt oc icke gerne høre saadant) at alle de / være sig Landsknect / Edelfolck/ Hoffmend / eller end nu aff større stat / som klæ-de sig met saadanne vtuctige Dieffuels Hoser / som den Ho-sedieffuel er nylige her fremkommen fra den allerbagiste oc dy-biste sted i Helffuede / oc haffue soret hannem oc giffuet sig i selskab met hannem oc met hans Hoffsinder / ved huilcke som ved hans medel oc redskab denne siste Hosedieffuel vanærer det ypperligt oc dyre Guds ord / Euangelium oc de hellige Sacramenter til den forargelse/ rob oc bagtale / at vor Herris Christi fiender /som icke mue lide denne lærdom/ støde sig der paa/ forarge sig oc gandskelige beslutte/ at det er icke mueligt/ at denne lærdom skal være aff Gud/ mand siunger/ siger och scriffuer der om/ huorlunde oc huad mand vil. Efftердt at nu samme lærdom er forkyndet oc obenbaret / da findis lige i de samme land/ de Folck / som lade sig beuege til saadan vtuc-tig klædebaan/ som icke er Menniskelig / oc ville alligeuel holde sig for frõme Christne oc Guds børn/ oc ere dog i sand-hed ligere den vreniste Dieffuel /met saadan kladebaan/ end de ere Mennisker/ end sige Gude børn /at ieg oc selff for min person maa sige oc bekende/ naar ieg i denne tid seer vnge folck paa Gaden/ paa Marcken eller i kircken / at ieg icke veed/ om ieg skal ansee dem/ for Mennisker eller Hafftrolde / ia vel aldelis for Dieffuele/ thi saa gruselige haffue de forklæd dem vdhugget oc omkring hengd dem/ met lomper oc Rauffuepelser.

Men

ne u[illegible]
Guds a[illegible]
mand boer i [illegible]
dede Hoser/ huad du e[illegible]
tigt Menniske/ det er de Klu[illegible]
til Foden/ saa skal mand neffne o[illegible]

Den Siuende Synd/ som den Hofedieffuel/ vden all tuct oc ære kommer aff sted/ mod Guds ieffuenbillede/ som Mennisken er skabt effter.

Vd skabte i fem dage / mange deylige oc herlige creatur/ i Himmelen/ i Verit/ paa Jorde oc i Vandet / at hand oc selff saa det altsammen for gaat an/ som Mose scriffuer / oc det behagede hannem hierteligе vel / vilde hand paa den siette dag skabe Mennisken met det gantske hellige Trefoldigheds besynderlig herlighed / Ceremonier oc raad / effter sit egit Billede / da behagede hannem den skabelse saa vel / for al den anden / ath hand skøt

...nd
...nskens
...et saa elsket
...and gaff sin eniste
...and slo sin eniste Søn i
...nnisken som vaar skabt efftet hans
...n Billede / skulde icke bliffue i forderffuelse eller i Dieffuel-
sens vold.

✿ Oc ydermere drager Apostelen oc saa det / til it merc-
keligt vidnesbyrd / om Guds behagelighed / til Menniskens
skabelse / at ocsaa Guds Søn tog icke en Engels skickelse /
men vort Kød oc blod paa sig / bode iblant oss / oc giorde oss
til metarffuinge offuer alt sit Gods / at wi nu fremdelis som
hans Kød oc been skulle regere til euig tid met hannem. Der
faar er det nu ydermere let at beslutte / Huorledis at Men-
nisken vanærer sig selff / Synder mod sig selff / och gør sig
selff saa ringe / wren / foracteelig oc saa slem / at ingen Haff-
trold kand saadan være / alligeuel ath Gud haffuer skabt
Mennisken saa deylig och smuck oc haffuer saa aldelis en stor
behagelighed vdi hannem / som Dauid forundrer sig der off-
uer / der som hand saa siger. Ah Gud / huad er dog Mennis-
ken / at

sken/at du haffuer saa stor omhu for hannem.

Men vilt du icke tro det / at din Klædebaan staar dig saa ilde / da vend dig ekon om / naar du gaar saa her frem paa Gaden / met saadan forkludede oc lompede Hoser / oc see til / huorlunde Folck staa stille oc see effter dig oc forundre sig paa din vmenniskelighed / Men der som folck see effter dig oc met spe oc spaat skamme dig / saa tenck / met huad øyen / Gud meget mere seer paa dig oc bliffuer vred oc hastig offuer dig. Jeg mener io at det heder at smøcke sig / skøn oc deylig / det maa vel være oc kaldis deylige Hoser. Her hielper ingen ord til / Dieffuelen haffuer paa denne tid saa aldelis forblindet vngdommen / oc sidder i dem met en heel skock i deris leppede Hoser.

✿ Der faar vilde ieg ønsket / paa det de kunde kende dem selff / huilcke deylige Kompaner de ere / oc huor deylige deris Hoser staa dem / at de vnge drenge paa gaden / vilde kaste skarn paa dem oc Pigerne disligeste raadne Eg / at de kunde dog føle det / effterdi at Dieffuelen haffuer tilluct deris øyen at de kunde det icke see.

✿ Jeg holder ocsaa faare / at Øffrigheden giorde icke ilde / om de vilde icke ellers straffe saadan vtuct / at de bestillede en hob skalckactige Drenge som kunde løbe effter dem / som effter Hafftrolde eller fastelagens gecke.

Som mig er ocsaa tilkende giffuet / at vor naadigste Kørførst oc Landsførste Margreffue Joachim aff Brandelborg / haffuer nu nylige ladet sig Førstelige beuise / mod saadanne forkludede Hose dieffle / effter at hans Kørførstelige naade haffde seet tre Landsknecte gaa paa Gaden met saadanne leppede Hoser / met en Feyle faar dem / som de der / til større genstridighed /

dighed / vilde lade dem see aff den meninge Mand / som slemme Hafftrolde. Thi hans Kørførstelige naade lod gribe de tre Landsknecktte / och lod sette dem vdi en oben forsprinckledе Fengzel i tre dage / oc paa det at de kunde nocksom lade sig see och skue / huilckit de søgte effter oc ginge effter / maatte Feyleren staa der vden faar Fengzlet saa langt tid / oc hosfere oc feyle for dem. Vilde Gud aff Himmellen at Herrer och Førster vilde oplade deris øyen oc paaminde sig selff om deris embede / til ath straffe saadan dieffuels ondskab / ath Gud bleffue icke foraarsaget til at straffe de gode met det onde / som Paulus siger 1. Cor. 11. Der som wi dømde off selffue / saa bleffue wi icke dømde aff Gud.

Saa haffuer ieg ocsaa hørt sige / at nogle høye Potentater oc Christelig Offrighed / haffue ladet sig deris embet oc befalning gaa til Hiertet / effter at store Hanser oc Juncker til Hoffue / bruge ocsaa nu saadan wmeniskelig klædebaan / oc ville icke være straffede / som de vaare fri Herrer i alt ont / paa det / at saadanne Juncker kunde dog see oc mercke / huor vel oc huor erlige saadan klædebaan staar dem / haffue Førsterne ladet en beffalning vdgaa / at alle Bødle oc Bødel suenne Disligiste Rackere oc Racker suenne skulle klæde dem / saa skalckactige oc saa forkludede / oc drage saadanne Hoser paa / at de Helffuedis lepper kunde recke ned til deris sko / Saa ath Børnene paa Gaderne kunde dømme paa / naar de saa saadanne lompede Hose Juncker / huor faat de skulde holde oc anse dem / ocsaa huad det vaare for Folck / der saadanne Hose vel stode. Gud giffuet at Herrer oc Førster vilde end nu fremdelis holde saadanne deris saarsæt ved magt / oc vdiage oc vddriffue igen / den Hose dieffuel aff Tyskland / ned til Helffuedis affgrund.

✿ Met oss fattige Predickere er det til forgeffuis / wi ere alt forsuage mod denne Dieffuel / der som verdslig Offrighed icke vil legge deris haand paa met. Thi det er en sterck Dieffuel / oc haffuer mange haarde oc forblindede Hoffsinder / mand maa met mact oc velde gribe fat paa hannem. Predicanternis atuersel / paamindelse / truen och formaning slar hand hen i veyrit / eller gør sig en spaat der aff. Som end i dette aar vederforis en aff mine Predicanter / den tid hand haffde predicket haardelige oc drabelige paa Predickestolen mod disse wtuctige forkludede Hoser / giorde samme Hosedieffuel hannem det til spaat oc tradtz / at hand hengde den anden Søndag saadanne lumpe Hoser tuert offuer fra Predickestolen. Det siger ieg aleniste der faar / at det er til forgeffuis wi straffe / der som vor verdslig Offrighed icke ocsaa holde paa met deris hielp.

Den Ottende Synd / som den wforskemmede Hosedieffuel kommer aff sted mod Tydsk Nations almindelig gaffn oc velferd.

Hvor vel Tydskland haffuer standet / før den prang oc hoffmodighed indrøcte met fremmede Klæde / Silcke oc anden ting som er indført i Tydskland / vil ieg nu inted røre ved / det bleffue for langt / oc ieg skulde da giffue mig / for langt bort fra den Hose dieffuel / men ieg vil giffue huer selffue det at betencke / oc kortelige at forstaa det aff huorlunde Tydskland haffuer standet / huad for Guld oc Pendinge der vdt haffuer varit. Først Herrer oc Førster vden Kircke Gods oc vden deris vndersaattis besuering / haffue varit saa rige / at de kunde oprette saadanne suare bygninger met

Closter / Domkircker oc Hospitaler / som end nu staa saar Øyen / oc haffue alligeuel førdt stor krig der hoff / ia haffue dog alligeuel der offuer beholdet en stor skat oc liggende Fæ / som saadant kunde vel forklaris aff Historier/ der som ieg icke for korthedes skyld lode det staa tilbage. Nu tage Herrer och Førster tilbage igen det som deris gamle Forældre haffue giffuet til kircken/besuare der offuer deris vndersaatte/ oc er alligeuel inted der/det forsuinder/det ene met det andet.

❀ Faar det andet som Historierne det ocsaa vduise / er Tyskland mestendel som det nu staar bleffuit bygget met merckelige bygde stæder oc slaatte vdinden Ottehundrede aar / fra Carolo Magno/huor aff mand kand kortelige tage it maal huad for ti Sølkāmer Tyskland haffuer værit. Nu i denne tid kūde wi icke holde Taggit ved mact paa saadāne bygninger. J den tid kunde en Stad oprette oc opbygge kircker oc andre store suare Bygninger/huor offuer wi nu forundre oss/ huilckit it gantske Land icke nu formaar at gøre.

Faar det Tredie/vide de end nu som ere nogit gamble/ huor rigelige Borger oc Bynder / kunde opholde oc føde Muncke oc Prester / oc saa megit ledigt Folck / at mangen Købsted kunde rigelige opholde fire/fem/sex hundrede ledige Personer/aff Preste oc Muncke / oc huer haffde nock til offuer /oc bleffue rige Folck der hoff / Nu taget Edelfolck Ager oc Eng fra kircken. Bønderne giffue inted/ Borgerne haffue beneficia oc Stifterne borte / oc kand icke en Sogen nu holde oc føde sin Sogneprest/ Ey helder en stor Stad tre eller fire Predicanter vden stor besuaring oc bekømrelse / der som en Domherre/ Prælat oc Canicke haffde mere tilforne / til indkom ne/ end tiffue Predicanter nu haffue/oc icke haffuer den

menin-

meninge Mand nu dismere/men eke Skaadere mod vore foræ ældre.

Denne wlycke vil ieg icke nu mere giffue tilkende/som en aarsag/oc vil paa denne tid sette en anden her hoss/effterdi at denne er icke nu behoff til det/som ieg haffde tagit mig faare. Oc siger ieg dette/der som Tyskland skulde end nu lenger staa oc ved mact bliffue/da bleffue der icke en pending i landet/ effterdi at Kremmere och Købmend føre det vd / met vogne oc til skibs/oc føre oss hoselepper/Katteck/Silcke/Saien oc andet saadant met igen/ ath mand tør vel sige / Franckfort hoss Mien skal i denne tid vere Døren igennem huilcken alle pendinge føris vd/ aff Tyskland / hen til fremmmede Nationer / Men der vdi skeer oss Tyske gæcke ret / wi ville saa det haffue/ oc den stund Herrer och Førster see igennem fingre oc tilstede deris vndersaate saadan prang/ oc kunde det lide oc taale/ at det vnge folck / haffue nogit nær / met deris Hoser aleniste / førd pendingene vdaff Landet / ath en vng Lacker maa nu haffue mere til it par hoser it aar/ end hans oldefader haffde til sin gandske Kledning/saa skulde de ocsaa tage til tacke/ at de komme i armod met deris vndersaatte. Oc der som i dag eller i morgen kōme nogit nød paa ferde/at mand skulde verie sig for fremmede Nationer/da haffde wi icke pendinge i Landet/ men vor arme fæderne Land maatte bliffue it roff oc priss faar fremmede folck/de som haffue pendingene til forn borte/ at de da mue tage Landet oc folckit met.

Der faare / ligger Herrer och Førster saa vel mact der paa som oss Predicanter/for en god Policie och den meninge nytte oc gaffn/ at de ocsaa met oss/ legge dem mod den Hosedieffuel/ at vddriffue den igen veldelige aff Tyskland/ hen

i det hul/som hand er vdkraaben aff. Huorlunde at Herrer oc Førster skulde ocsaa affstyre oc affuerie den anden prang och offuerflødighed i klædebaan / det vil ieg icke nu blande her i blant/men ieg vil haffue dem selffuer oc andre høye forstandige Mend / besynderlige de Predicanter til Hoffue (huess Herskab er efterladende oc forsømmelig) befalet / oc deris Embet paamindet.

✿ Saa langt / som mit kald oc embede strecker sig / vil ieg inden kircke / gøre mit der til / som end allerede er skeet icke til forgeffuis oc ey heller vden fruct. Giffuit i Franckfort hoff Oderen / paa vor Frue dag Assumptionis. Guds aar. M. D. Lv.

Andreas Musculus
Doctor.

Peder Palladius til den
Christen læsere.

Enne fromme Mand Doctor Andreas Musculus haffuer giort sit der til / at Synd oc ondskab maatte affleggis / ocsaa met den Hose dieffuel rc. Huilcken hans Bog oc Christelig formaning ieg vdsette gerne / aff Tydsk paa danske besynderlige for denne sag skyld / at naar der er Ild i vor Naboes huss da kommer det io snart til vort huss / om wi icke tage disnøyere vaare paa. Huad vil ieg sige ? Den Hose dieffuels Ild / brender alerede / mange stæder her i Danmarckis rige / oc tendis op io mere oc mere / siden de Landsknecte / som komme vd paa Skibene / vaare her i Københaffuen hen ved Pintzdags tide / i dette forgangne aar / som haffde det skendige Offuertog paa / der hengde oc flagrede om Benene paa dem / saa at deris Hoser vaare vist lompede / palte oc forkludede / met huer mands vidunder / spaat oc spe / som de ocsaa giorde denne lignelse om dem / at de ginge lige saa met samme deris flageruoren Klædebaan / som nogle Tiffue vdt en Galie / der deris reffne Klæder henge oc flagre om Benene paa dem. Paa det at ingen skal tage saadant exempel oc effterstun aff dem / her i Riget / er saadannen formaning ocsaa storlige behoff paa Danske / at den Ild / huess gnist / fløy hid offuer aff Tydskland / icke skal optendis ocsaa i vore Huse / men at Folck vil io lade dem raade / oc kende huit for sort / søt for beskt / oc gaat for ont / som Esaias formaledider dem det icke gøre.

Vngdommen er nu paa denne tid / saa vel i Danmarck

som i Tydskland / saare løff paa tøylen / ath efterfølge al forfengelighed / huad de see der nyt er / huad heller det er erligt eller werligt / Christeligt eller wchristeligt / huilckit er ønckeligt at tencke paa/end sige/at tale eller scriffue der om/ i dette klare Euangelii liuss / och salighedz tid. Der faar bør ocsaa først Foreldrene at finde deris børns straff/ och forbiude dem saadant/disligest Øffrigheden deris vndersaat/paa det/ at den ene met den anden/ i it gantske Land oc rige/ skal icke nyde det ont at/ oc faa en almindelig straff etc.

Efftersi at de Vnge kunde saa langt spørie/som de Gamle kunde mindis / da er det to høy tid paa / ath de nu spørie dem om / huad almindelig straff / der er gaait offuer Danmarcks Rige/ for nogle deris løssactige noder/ facter/ Klædebaan oc onde seder/saa at Børn i voggen maatte røffue det/ som de maatte inted om volde / som det almindelige sprancke liuder/det skal Grisene gielde/som gamle Suin bryde / Jeg vil icke tale/om Krit/Aarlog/oc Blodstyrtning/ey heller om Pestelentz/hunger oc dyr tid/men alenisse om nogle besønderlige siugdomme/ vil ieg sette nogle exempler / som wi kunde see oss i speyel vdi/ rette oc bedre oss/ oc frøcte for saadant mere. Thi straffen følger effter Synden/som en Lencke henger vid halsen/oc følger effter Hunden der bryder sig løff &c.

Huer kand see sig til bage/vdi dette siste Hundrit aar/ huad for straff/ der er kommen ind i Danmarck / effter løsactige Klæder/ adfore oc onde seder/ exemplum.

❧ For det første/ nogle aar før ieg bleff fød (som ieg haffuer spurdt i sandhed) der mand indførde her i Riget/ mod Rigens erlige drægt / Klædebaan oc seder fremmede Klædesed oc løssactige seder vdaff Walland / da fulde strax der fra met

effter/

effter/de velske Roer/som den tid vaare gengse/oc mand nu
pleyet at bande met/her i Riget gruselige/ekon met siu eller ot-
te oc det er alt for meget/Nu den Klædebaan er vel lenge siden
bortte oc afflagt/der saare er ocsaa siugen forsuindet/dog vdi
Mands minde/oc met saadan en bande til en ihukommelse.

✿ For det andet/ der de Hispaniske seder oc Klædebaan
drogis her ind i Riget/ met den løssactighed dem fulde/ da
kom ocsaa der fra/den Hispaniske skab her ind i Riget/ som
er ocsaa en gruselig straff aff Gud/ oc er formildet aff Guds
Naade oc barmhiertighed som den anden tilforn.

For det tredie/den tid de Frantzoske løssactige noder/oc
facter i Klæder oc seder/bleffue indførde her i Riget/ da kom-
me de Paacker der fra her ind i Riget met/ oc henge end nu
fuld hart ved/oc det vaar i min Barndoms tid/ huor saare
mand maatte ødelegge almindelige Badstuer alle vegne/ som
den Badstue i min fødeby Ribe/ vaar end nu aldrig optagen
siden/der ieg kand faa at vide/alligeuel at Steden beholder sit
gamle naffn oc Gaden dislígeste/ som de kalde Badstugade.

✿ For det fierde/ hen vid tredíu aar siden eller nogit me-
re/der Guds fortørnelse/kom her ind fra Engeland/ da ful-
de den Engelske suedsiuge her ind met/ oc hastige foer Riget i-
gennom/som en fortærendis Ild/ oc slo mange ned/ saa vel
dem/som aldrig saa Engeland/ som den der saadanne frem-
mede seder ind førde/som den wskyldige met den skyldige maa
holde faar i saadan Guds straff/som den Historie vduiser om
Kong Dauid/der hand talde sit Folck ꝛc. oc mange andre saa-
danne Historier/vdi den hellige Scrifft oc andersteds. Oc det
maa være vnderligt/ at Gud lader straffen komme/ aff de
samme Land oc Stæder/som Synden er fra kommen tilforne.

For det femte / nogle aar det effter / kom den hede siuge aff Skaatland / for lige saadanne sager skyld / och sigis ath vare saa almindelig en siuge hoss dem i Skaatland / som den kaalde siuge er her i Danmarck.

Jeg vil inted tale om Spidalske siugdom/som siunes at være vandret fra Jødeland och hid / icke helder om Krefft / den Fallende sot / Item om den draabe eller slag som mand bliffuer rørd met / oc kaldis almindelige Popelsi / Disse ere visselige huer kommen fra sin hiørne i Verden / for synd oc ondskabs skyld / Det mand kand kende paa Island / Ferør och andre vdøer som scemmede komme icke hen saa almindelige / at føre dem ny klæder oc ny seder at efftersølge / at de rose det aff oc tacke Gud / at de neppelige vide aff nogen Siugdom at sige / al deris alder igennem / ind til de ere gamle vdleffuede mend / Och de viste icke heller aff saadant at sige / vdi det Gyldene Alder / som vaar faar Syndfloden / den tid de leffuede vdi stor affhold vdaff alt det / som de oc andre kunde tillaackis til Synd met / Jeg vil icke helder tale om andre siuger / der hoss den rette Land siuge (som er kaaldesiuge) ere ocsaa gengze / oc aar fra aar ny serdelis siugdomme oc ny plager oc straff aff Gud for atskillige synder / Affguderi / Guds ords foractelse / offuermaadige Prang / met kleder oc andet / offuerflødige Dregt / slemmen oc demmen / hoer oc mord / Aager oc andre werlige och wchristelige gerninger. Er icke det i huer mands mund / naar nogen er siug oc mand spør huad hannem skader / at de suare / det er aff den ny Siuge / det er aff den ny siuge / her er kommen? Den ny siuge kalde de den / som de haffue aldrig tilforn seet eller hørt sige vdaff. Ere icke de mange alle vegne i dette Rige / skøt huer aar? Huor aff mand kand

vel beslut-

vel beslutte / at det skeer for afskillige synder oc Gudz fortørnelse. Ja ny synder / som vore forældre inted viste vdaff. Men straffen for samme synder er idel Pœnitentz predicken / formaning oc paamindelse / at mand skal io i tide afflaa oc rette och bedre sig / paa det den euige straff oc pine skal icke endelige følge effter paa det siste. Thi Gud vil at alle Mennisker skulle rette dem oc bliffue salige / som hand suer det paa oc siger. Saa sandelige / som ieg er en leffuende Gud / da vil ieg icke en synders død / men at hand skal omkring vende sig / oc bliffue ved det euige liff.

Jeg haffuer talet / om alle haande Løsactigheder / och Guds fortørnelse / disligiste om straffen / som er med indført i dette Rige / vdaff Valland / Spanien / Franckerige / Engeland / Skaatland etc. Item om ny Synder oc ny siuger. Huad om ieg taler ocsaa it ord om Tyrchi / och huad wi haffue der faaet fra? Haffue wi icke deris høye taappede hatte oc anden klædebaan der fra? Item deris Vaaben oc verie oc Tyrckiske seder alle vegne? Oc hierte lag induortis effter som de skicke dem vduortis met saadanne fremmede dregt och vnderlig klædebaan / huad vil der dog følge effter / end nu ydermere end her til er skeet? Naar mand taler om Gog oc Magog / da veed icke mange huad det er for en tale / Gud giffuit / at de her i disse Land / naat de saa end at vide huad det er / aldrig skulde friste och forsøge dem / ey helder deris børn och affkomme intil niende knæ / ia indtil det tusinde knæ / om Verden skulde staa saa lenge / som vor Christne brødre oc so fite i Vngerland / i Østerrige / och i andre Riger och Land kende nu vel / ia alt for vel Gog oc Magog / friste oc førsøge alt ont / aff deris neruerelse offuerfald oc henførelse / daglige dag / aar fra aar /

det kende Gud / oc hand føre styre der til oc naadelige affuende dem. Och wi der met ville lade oss paaminde / at wi och vore efterkommere icke skulle saa det samme Guds riss at føle som det er oss lenge siden propheteret / och besynderlige aff en frommer Guds mand / huess Prophetie ieg vil paa det aller kortiste sette her effter / ath det icke bliffuer forlangt / och dem kedsommeligt at læse eller høre læsis / som icke mue gerne lide at mand taler om Synden oc Syndsens straff. Huo er den / som vil gerne røre och vende i sit egit skarn / met orloff sagdt? Saa vil mand icke helder gerne komme sine synder i hu &c. Ey helder høre at der predickis oc tales om dem / och det maa alligeuel saa gaa til / om Troen skal komme i hiertet oc der skal bliffue Salighed aff.

✿ Der vaar en Mand faar hundrede aar siden / i den stad Isenach / vdi Dyringer land / i Graamunckernis Closter / ved naffn Johannes Hilten / en lerd oc Gudfryctig mand / frem for alle de andre / som ocsaa paa kende / i det / at der hand straffede nogle wgudelige Ceremonier / oc falsk Guds dyrckelse / de haffde blant dem / kaste de hannem i fengsel oc der dræbte hannem / som det skarns Folck pleyde at gøre ved alle dem / som icke vilde sige Deo gratias / til al deris griselig affgudert oc wgudelighed / huor faar de toge ocsaa denne fromme gamle mand aff dage.

✿ Hand propheterede megen wselhed om disse Tider / som en part er lige saa skeet / oc en part staar end nu til bage / som den tid hand screff offuer Daniels bog / met sin egen haand / da propheterede hand meget om Paudommens forstøring oc ødeleggelse / oc disligeste om Tyrckens indfald vdi Tyskland / oc i de omliggende Land / Oc efterdi at det som

hand

hand screff oc propheterede om Paudommens ødeleggelse /
at den skulde forstøris oc aldrig reyse eller komme til sig igen/
gaar lige saa daglige faar sig io lengere oc mere oc begyntis paa
det 1 5 1 6. Aar effter Christi fødsel/lige paa den samme tid/
som Lutherus begynte at stri mod de Romske Pauers vgu-
delig oc Tyranske væsen oc falsk hellighed &c. Da bør mand
icke lettelige at foracte de andre hãs Prophetier som end nu til-
bage staa / och icke end nu ere fuldkomne besynderlige denne
Prophetie/som hand ocsaa screff met sin egen haãd/at Guds
aar 1600. skal it Menniske regere paa det allergrummiste vdi
den gandske Europa/det er/i denne tredie part aff Verden/som
wi ere vnder / ocsaa her i Danmarck/oc strax paa det andet
blad siger hand saa/at Gog oc Magog skulle regnere vdi Eu-
ropa/naar mand scriffuer Guds aar 1606. (Mand vdleg-
ger begge Prophetier om Tyrcken) men skulde her komme
andre fremmede oc grumme Nationer / och met lige grumhed
fordersfue denne tredie part aff Verden/ Europam / oc trettis
der om met huer andre/ da bleffue der end mere vselhed paa
ferde.

Huo vil icke her lade sig forferdis/skelffue oc beffue/offuer
sit gandske Legem/der kand nogelunde see dette onde/end nu
langt bortte/endog det er icke saa lang tid der til / Thi det
kand vere paa denne dag 45. aar der til / huilken tid icke ale-
niste vore Børn oc vnge Folck/ men ocsaa de som er komne
til deris lage alder kunde leffue/oc saa at see føle oc tage paa /
det som oss bør nu tilforne at betencke/som er Mord oc brand
i alle steder oc Kirckers oc Scholers ødeleggelse / oc at her
skulde da vancke i vore arme boliger/Tyrcker/Tatter oc an-
dre/som ville vdslette den sande Lærdom om Gud/oc affleg-

ge lon oc ret oc al tuct oc ære/oc indføre i steden igen afskillige gruselige synder uden al pine oc straff/det ville io da Grisene gielde / det gamle Suin haffue brut. Huo vil icke naar mand tencker der paa/ aff stor offueruetis / hiertens sorrig oc wæ/ och rat medynck offuer vore efterkommere / vende sit hiertte hen fra saadant it spectackel / til Gudz Søn vor Herre Jesum Christum/ kaarsfest oc opreyst for vor skyld : oc bede hannem/ at hand icke forlader oss/i denne siuge verdsens alderdom/men formilder samme straff / for oss och vore efterkommere / aff hans store Mildhed och godhed/ oc beskytter oc beskermer den hellige Christelige Kircke och hendis Herberger i disse Konge Riger. Saadanne bønner/ aff gode hiertter/ som ere omuende til Gud/kunde megit hielpe til denne Propheties formildelse eller oc at den maatte aldelis affuendis. Thi Guds Søn/ er io ingen Stoicus / det er/ grum oc waffbedelige / efterdi at effter hand haffuer predicket haardelige om denne Verdsens alderdom/ Matth: 24. da giffuer hand oss denne trøst och husualelse/ at hand befaler oss at bede/ ath wi icke skulle undergaa met de wgudelige i saadan ond tid. Der faar/vil hand io beuare sig en liden Hob/ naar alle Keyserdomme oc Konge riger gaa til grunde oc ødeleggis / for huilcken liden hob wi ville oc idelige gøre vor bøn til hannem.

Wi ville til den Hosedieffuel igen/ den fromme Doctor legger sig omborde at ødelegge den ene Dieffuel/oc det aleniste i Tyskland / forhaabendis vist / som hand scriffuer/ ath det skal vorde til gaffns oc til Gudz ære / oc end her i dette Rige met / naar huer vil denne hans Formaning flitelige offuerueye oc betencke sin egen sag/huorlunde hand staar hoss Gud oc om hand fører det leffnit/i huilckit hand tør tryggelige dø/

naar der klappis paa hans dør / oc hand faar atfølge met etc.

Men her maatte nogen falde ind oc sige saa / Ere ey dieffle lene saa mange her omkring oss / som der er grond i Solen ath forhindre vor salighed? Som den hellige Augustinus scriffuer. Huo kand fordriffue dem allesammen? Suar. Ja vist ere de mange / som denne Doctor oc scriffuer / at denne Hose-dieffuel haffuer en hel skaack met sig / oc hand har dog ekon ene naffnet faar de andre. Den fröme Doctor legger sig allige-uel ombordе met hannem oc met dem alle sammen. Saa er det oc lige saa / met andre fortagelige Dieffle / dem følger altid it ont selskab aff deris egne staalbrødre / som en suar Tyran der haffuer sine mange tyranniske suenne met sig / til at fuld-komme alt ont etc. Exemplum her i Riget.

For det førſte / den Affguds Dieffuel / der end nu forvilder folck oc kommer dem til at bøye deris knæ / faar staack oc sten / i den och den kircke / och at løbe hen til den och den Sted / som de haffue loffuit dem hen til / oc wi fattige Predickere ere daglige omborde met samme Dieffuel. Ment du / at hand haffuer icke sin skaack met sig? Foruden den anden sorte hob hans Anhengere och Patroner? Skulde wi fordi falde i mißhaab oc lade aff at forfølge hannẽ / indtil saa lenge wi faa bugt paa hannem? besynderlige / naar Øffrigheden vil aluorlige legge en haand paa met som dem bør at gøre. Ney ingenslunde mue wi offuergiffue oss / før hand faar at bucke til fulde. Som den Fastelaffuens Dieffuel her inden Købenaffns Porte / der wi haffue predicket mod / nogit nær i disse tiffue aar / indtil nu try aar siden / den salige Peder Gaadske som vaar Kon: Maiestatz beffalnings Mand / her paa Københaffns Slaat lenge oc vel / hues Legem nu i dag (anden dag

 effter

effter Matthiæ Apostels dag) er begraffuet / Gud giffue hannem oc oss alle sammen / en gledelig opstandelse) hand lagde en haand paa met / oc beuiste sig i Offrigheds embet / som en from Christen Mand / met den Duns fogit ꝛc. Huor met / den Fastelagens Dieffuel bleff bort taget / saa at wi haffue siden hafft fred faar hannem / des vare Gud loffuit. Gud vnde oss ellers fred / faar de andre fortagelige Dieffuele / offuer dette gandske Rige / som ieg end nu vil opregne en eller tho aff dem paa det / at kand mand icke aldelis faa fred faar dem / da kunde io nogle tage sig vare for dem / som de arme Mus faar kattene ꝛc.

❧ For det andet / den Hoffmodigheds Dieffuel / som forulder Folck nu tusindmaal mere i denne tid / end nøgen tid tilfaarne / met Prang oc offuersettelse i ald offuerflødighed / met klædebaan oc andre ting / huilckit Hieronimus kalder en høy tiffuestyld / naar det wnyttelige oc offuerflødelige vonbrugis / som fattig Folck hør til oc kunde behielpis der met / Monne icke hand ocsaa haffue sin skaack hoff sig / at hielpe hannem sit regemente frem / i deris Hiertter / som icke staa imod / men gerne tienne hannem effter hans vilie / langt offuer deris egen stat / vilckaar oc end effne vndertiden / som hine Fule der flue høyre / end de haffue Vinge til. Mand skal alligeuel vere ombordet met hannem / oc fri nogle aff de fanger / som hand haffuer i sit Fengzel / oc paaminde dem / at det arme krop som saa præsis / prydis oc stafferis vd offuer alle maade / skal dog inden saa dage / i Jorden effter det er begraffuet / vremle al fuld met Madicke oc Orme. Fattigdom driffuer end ocsaa den Dieffuel bort met al sit selskab / naar det er vdpræsit / vdprydet oc vdstafferet / oc der er da inted mere igen. Fordi naar

Fru Hoff-

Fru Hoffmod haffuer vdbolet met nogle / da sender hun dem hen til hendis Daatter / søster Armod. Men det slags Hoffmod / som opholdis aff fattige och siuge Menniskers arbeid Blod oc armod / det er besynderlige denne Dieffuels rette vildbrad / dog saa vederstyggeligt faar Guds ansigt / som det kunde vere vederstyggeligt / faar deris egit ansigt / om Gud vilde vende om i Fadet faar dem / eller paa Legemet / det som de prœse oc pryde dem met / met wret aff de Fattigis blodige arbeyd oc siugis Voer oc blod. Gud giffue huer at tencke sig rat om / tiden er kort oc snart der bort ec. Huo sig ophøyer / skal nedtryckis / siger vor Herre Christus. Item Esaias siger. Vœ dig / som berøffuer din neste / thi du skalt lige saa berøffuis.

For det tredie / Den Aager dieffuel / som io iammerlige nock forvilder mange Menniskers Hierter / ocsaa i dette Rige / huilckit mand haffuer aldrig saa hørt her tilforne / i nogen mands minde / oc saa groffuelige blant Adelen / Borger / Bønder / Mands oc Quindis person / blant Suenne oc drenge / ia blant Staadere / der end ocsaa er ønckeligt at scriffue om at naar en Staader haffuer tiggit saa mange Blaffert som hand kand skiffte en Daler til sig faar / saa haffuer hand strax saa megit lœrt at hand veed at sette dem vd paa Aager oc rentte / for tho / tre eller fire huide om vgen / at opbœre huer løffuerdag at afften / til hand fanger sin Daler igen. Huorlunde kunde denne Dieffuel komme affsted met dette hans gruselig och Tyranniske regemente / om hād haffde icke sin skaack met sig / til saa mange slags Menniske / aff alle stater fattige oc rige / til at formere oc opbygge Helffuedis rige met / oc køre dem siden der ind i hobe tal / huess hand saa maa haffue sin fremgang / det Gud forbiude / oc naadelige affuende saadan vanbrug. Det

 maa

maa lo være en underlig ting/at denne Aagerdieffuel kand saa herlige smøcke sin skalckhed / vnder Aagers och Renttis bo-leri/met smucke høffuiske naffn/ at det skal hede Affgifft eller oc Fortienste/ Ja hand vilde gerne/at det skulde kaldis Forbe-dring / men den Helligaand vdi den 119. Psal: gør det til idel Løgen/ naar det er best forsmøcket/der som hand saa lader sige igennem Dauids mund / Aagerkarlen skal vdsige (eller vd sue) alt det hand haffuer/ oc Fremmede skulle røffue hans Gods/der giffuer hand dem deris rette naffn/oc stafferer dem vd/met deris rette hoffart/oc ligner dem vid en Egel/ som su-er blod aff folck. Den almegtiste Gud/ ved Øffrigheden/oc ved fromme oc tro Predicanter/sla och driffue denne Aager-dieffuel/ met alt sit selskab/ oc sortte haab / til bage oc vdaff landet igen. Amen.

For det fierde/ den Dranckerdieffuel som de kalde Huf-fa/oc hans vndersaatte neffnis oc kaldis Selskaber/ det er de som pleyer Selskab / oc findis gerne tilhobe vdi Kruhuss først hoss Brendevin/ saa hoss Tystøl/ paa det siste vd paa natten hoss Prysing/ hoss Vin och anden drick til hen imod dag / de veltis i seng/ saa fulde som suin / saa at de faa aldrig Solens opgang eller nedgang ath see. Fordi om afftenen sidde de til dricks / met slemmen oc demmen / oc om morgenen ligge de oc snurcke vdi deris Druckenskab. Haffuer icke denne Dranc-kerdieffuel/met sit skaack oc met sit selskab nock at tage vare / at holde det Suine leffnit ved magt / met al den werlighed / wkyskhed / hoer/ blodskam/ mandrab oc alt andet saadant / som følger effter Drockenskab/indtil det er bort drucket al-sammen/oc liff oc siel forderffuet/borget oc laant/oc mange der offuer bedragne/sō aldrig faa deris igē. Siden settis de i bande/ saa

saa til Raffne/ heng en op &c.

Det maa være nock paa denne tid / met disse fire forta-gelige Diefflе/ som her er optegnede/ som er den Affguds dieff-uel / Hoffmodigheds dieffuel / Aagerdieffuel och Drancker-dieffuel/mand kand først offuerlegge huor mange de ere/ huer met sit skaack/ det vilde være forlangt at regne flere op / for-di ath de ere vist wtalige / som tilforn er sagd. Den fromme Doctor siger i sin bog / ath den Hosedieffuel sidder ekon i de lompehoser oc kaager vd met sit skaack. O Herre Gud / der som disse andre oc deris lige sadde icke høyere op paa legemet huer met sit skaack / ia i Hiertet och i Sielen met/ paa alle deris Patroner oc anhenger/ da kunde der end findis raad til at røste den Hosedieffuel aff benene / met sit selskab.

Men kiere Christne ven/ huort ment du/ ath disse onde kompaner ville hen vd/ huer met sin idræt / och huad ville de vdrette hoss dem som de saa besette? Sandelige / forfaringen giffuer det vel til kende/ paa dem det her til er vederfaret/ ath de ville skille (saa megit som i deris magt oc formue er) huert Guds barn/ ved den Helligaand / ved den rette kerlighed til Gud oc troen paa Gud / ved den rette Guds frøct och dyr-kelse / ved alle gode gerninger och dygder/ Kortelige / ved alt det/ som Gud tilhører. Thi Gud annammis icke det/ som den Helligaand er icke tilstede. Icke er der heldet forstand/ vilie oc hiertelag/ opluft oc optend imod Gud oc hans hellige ord. Men saadant ith elendige Menniskis hierte er lige som it ga-milt øde oc forfallende huss / der som Gud icke mere vil boe inde / oc Veyr och Staarm gaar der igennem paa alle sider / det er/ alle haande wskickelige tilbøylser oc brønde driffue hier-ter til atskillige Synder/ til wskickelig Elskelighed/ had oc aff-

 uend/

uend / Skaalthed / gerighed / offuerflødighed etc. Oc der blæ-
ser Dieffiene deris forgifft ocsaa ind / at det bliffuer aldrig be-
dre / met det Mennijske / Thi Dieffuelen holder hannem nu
for sin egen / oc er krafftig i hannem / som i alle andre vantro
Børn / indtil saa lenge (om der er nogen haab til / oc hand er
icke vaadt forlangt vd / ia lenger met Cain oc Juda / end hand
trøster sig til at komme til Land igen / som den arme Quinde
her ligger begraffuen vde ved Galien / huilcken den Aagerdieff-
uel dreff saa langt / at hun fald i mißhob / saa gennemgaaen
vaar hun met Aagers handel etc.) Indtil saa lenge siger ieg /
hand omuendis til det arme Liuff igen / som huert Menniske
haffuer beholdet i sin natur / at skelne mellem ont oc gaat / on-
de gerninger / oc gode gerninger / oc Louen kommer saa til met
huilcken Gud vil haffue / at alle Mennisker skulle bekende de-
ris Synder der ved / oc indfly til Guds naade oc barmhiertig-
hed for hās kare Søns fortienste oc verdskyld met deris Tro /
oc siden den pryde / end ocsaa met vduortis tuct i Klædebaan
oc andre Guds gaffuer oc holde dem vdaff / end ocsaa vduor-
tis / aff det som de kunde fortørne Gud oc deris Neste met /
oc forderffue dem selffue met. Huilckit de kunde end komme
aff sted / met det mørcke naturlige Liuff / som er i dem / end sige
naar de ere begaffuede met Troen oc met den Helligand. Ex-
emplum. Den som ligger i kolde sige / haffuer io den for-
stand / som siger hannem at alligeuel hannē tørster saare / hand
skal dog icke dricke som hannem tørster til / om hand vil vinde
sin helbrede / da kand hand holde sine Hender / at de icke gribe
til kanden. Som Achilles alligeuel at hans Hierte brende vdi
hannem til stor vrede mod Agamemnon / saa hand drog sit suerd
til hannem / dog holt hand sig oc stack sit Suerd ind igen oc
gick bort

gick bort fra hannem. Saa megit frihed haffuer icke Mennis-
ke/som er hannem met fød/at holde sig aff de vduortis ting/
som hannem icke sømmer. Huor meget mere kand hand siden
holde sig aff naar hand er begaffuet met den Helligand/ oc stri
imod Synden oc henge ved Guds ord oc ved troen til Jesum
Christum. Dette vilde ieg/min fromme Christen læsere/sette
bag op til Docterens bag/aff ret metønck/ paa mit embedis
vegne/oc der faar/at du vilt inderlige gøre din bøn til Gud/
paa det/ at hand vilde/ aff sin euige Godhed oc Barmhier-
tighed/som den øffuerste Offrighed Psal: 28. legge sin haand
paa met/at de store/suare oc gruselige synder maatte forminde-
skis/ oc den fortiente Straff maatte siden formildis heller oc
aldelis bliffue borte/ efftersi at hans Naade/ Miskunhed oc
langmodighed er større/end hans strenge Retferdighed/ vrede
oc hastighed imod alle dem/som henge hart ved Jesum Chris-
tum. Hannem dig / min fromme Christne læsere/ til
lycke oc salighed befalendis til euig tid Amen.

Screffuit i Københaffn 26. Febru-
arii. 1 5 5 6.

Rim om den Forkludede
Hosedieffuel.

ESaias siger / Euige vaa oc euige spaat
Offue dem som holde ont for gaat /
Oc tuert om / gaat for ont monne acte
Oc effter mørckit / oc icke liuset tracte.
Som vngdommen nu haffuer den onde meen /
At de holde huercken ret eller ren
Huad Gud befaller i høyste Troon /
Hannem lyde dog Stierner / Sol oc Maan /
Oc alle Creatur gøre deris flid
Met løst oc glæde huer i sin tid.
Men Menniskens børn tencke icke der paa
Som om liuss dag i blindhed gaa /
De skøde icke om nogen Erlighed
Som i deris handel er nock som beted
Som mand om deris Hoser haffuer seet oc hørt
Huilcke Dieffuelen selff haffuer her indført /
Som flammer oc ildelue er deris sned
Som de vilde siuncke til Helffuede ned /
Met Saien / Silcke oc Fløyel
Forklede de deris skam oc vnderdel
Hdel Dieffuele kaage der vd
Som Gedehamser hoss huerrende klud
En stor haab næser der paa er syet
Oc met atskillige farffue beprYt

Kilen

Kilen er ocsaa vdstafered
Lige som der hengde honning ved/
Endog at den forderffuede Natur
Vil haffue skiult denne figur/
De gamle hulde det for en stor skam/
I landet huor mand foer fram/
Om den sted icke vaare teckit oc dult
Som naturen selff haffuer skiult.
Den første dregt aff gedskind vaar
Som Gud suøbte selff om Adams laar/
Der effter veffuede de klæder aff Uld
Meget affhulden oc æreful.
Indtil Leret oc Linkleder bleff veffd
Det gaff dem siden en bedre heffd
Der nest finge de andet garn
Spundet til Silcke aff orme skarn/
Siden bleff det aldsammen fuld
Met Perler/ Edelstene Sølff oc Guld
Der huer met kaastelige kleder bleff smøcr.
Da bleff alting i Land oc Rige forrøct.
Den hellige Augustinus scriffuer saa/
At Gud giffuer selff stor act der paa
Hand maa icke lide den offuerflødighed
I kleder oc andet den er hannem led.
Gud giffue folck gode seder oc tuct/
Oc it ydmygt kladebaan/det staar smuct.
Hieronimus den Lærefader god

Scrifuer oc saa meget der imod
Hand siger den at vere en tiff
Oc stiele fra de fattigis liff
Det som hannem tiloffuer er
Om hand det wnøttelige fortær
Gregorius hand scriffuer oc ret vel
Oc straffer alle dem met skel
Som finde paa ny vanartige seder
J mad / øl / kaast oc kleder
At de skulle lide sorrig oc quid
J Helffuedis pøel til euig tid
At Gud kand det icke lide nogerlund
Siger Zephanias saa aff hans mund
Jeg Herrer oc Førster hiemsøge vil
Oc deris Børn oc affkomme der til
Dem skal icke vel behage det
At de smøcke sig met fremmede sed
Hosedieffuelen kaager dem en grød
Huor i de skulle ede deris død
Oc saa lenge sluge i sig der aff
Til huer mand forfarer deris straff
For saadan smøcke oc deylighed
Bliffuer mangen aff / met sin kyskhed
Moabs Quinders kleder hude som sne
Giorde Jsrael stor hiertens vœ
Horeri oc wkyskhed vaar strax deris fund
Erlighed oc kyskhed forgiet i samme stund.

Dina

Dina Jacobs Daatter vaar oc slig
Der Sichem fick hende hiem til sig/
Da miste hun sin Jomfruelig Krantz
Mange maatte siden røffue den dantz.
Dauid saa Bersabes huide ben
Hand lod hende hente oc vaar icke seen
Strax vdi Hoer fald saadannen Mand
Der aff kom iammer i det gandske Land.
Dette smøcke ved en graff ieg ligne vil
Som skinnes vel deylig nock vden til/
Men vduortis sort oc saare wren
Met aske oc stynckendis døde ben.
Huilcken stor Synd det er faar Gud
At klede sig saa imod hans bud.
Met Lompehoser/ huer mands spaat.
Gud hand tager det aldrig for gaat/
Ehuad det er for en anhang
Som kleder sig met saadan prang
Denne bog her faar/ huer lesse kand
Til formaning den menige mand
Ah vilde de høre Gudz ord Quinde oc Mand
Huad det ginge da vel til i alle Land

D. Gregorius Vagner
til Lesell.

G Et an-

It andet Rim i almindelighed/om denne siste oc korte tid/ oc om denne onde Verden.

I Begyndelsen bleff Verden skabt aff Gud
Oc i tre dele skifft effter hans bud/
Faar/ vnder oc effter Mosi Lou
Elie huss gaar/ som hun haffuer Thou/
Trint oc runt baade Himmel oc Jord/
Huert effter som det er skabt oc giort
Syndig oc forgengelige er Menniskens Id/
Men Guds ord varer til euig tid.
Denne siste alder er icke nær slig
Som den første men meget wlig
Thi hun er rodfest dybt oc hart
Vdi al wdygd oc meget vonart.
J stor wtacknemmelighed
Mod Guds ord / som huer mand veed/
J skam oc skendzel mangfoldelig
J synd oc last saare straffelig.
Ære oc relighed maa lide straff
Oc daglige fortryckis aff ret ondskaff/
Stor had oc affuend mand bær
Til sin Neste baade fiern oc nær
Ingen tiener hin anden eller vil hannem gaat
Men haffue huer andre for spe oc spaat.
Hoffmod / prang oc praal offuer ald
Altsammen her aff Adams Fald.
At elske huer andre i Kerlighed
Veed ingen/ thi hun er huer mand led
Men at dømme/ fordømme oc vaske paa bag

Det veed huer mand baade nat oc dag.
At gøre sin nabo skade/det dur
At føre bimpt /liuge oc staa paa lur.
Huer søger sit eget nytte oc gaffn
Vchristelige vnder Christet naffn.
Beskuo for Guds skyld alle stater
Ere icke mange verre end Tyrcker oc Tater?
Huo søger effter det som er euigt?
Oc icke mere effter det forgengelict?
Ere io alle dygder i stor misbrug
I wdygder er huer mand viss oc klog
Huo køber/ huo sieler/huo handler ræt
Gud giffue at det er dyrt eller læt?
Er icke Gerighed den onde rod
Til falsk oc suig en stor hoffmod?
Oc til al Finantz oc bedregeri
Hoss Mand oc Quinde/ hoss Suend oc Fri.
Ingen kand tage sig vare i skempt oc skuff
Saa suindig oc listig er Menniskens fornuffe.
Det giffuer mange en stor wro
At ingensted findis loffue oc tro/
Men wtro vancker saa vide omkring
At den findis nu i alle Ting.
At skende oc laste /foracte oc forsmaa
At bande oc bagtale /det kand gaa/
Hues leffnit er hannem saa sød
At hand ey langt helder vaare død?
Om hand leffuer vdi den stat
Som hand tør tryggelige dø snart oc brat.

See wi hen til dom oc ræt
Da er icke end alting der saa slæt/
De affecter reger fuld meget iblant
At saa see til det som er sant/
Skal Dommen gaa/ Gud see det til
Kagen kommer gierne did som konen vil
Mude oc gaffue/ pendinge oc skenck
Forvender retten met snedighed oc svenck/
Det venstre øye til skenck mone see
Det høyre maa græde oc icke lee.
Huo vil icke fra retten gaa
Til den side/ der pongen henger paa?
Den Pending den Pending/ er io saa kær
Hoss alle/ hoss alle/ baade fiern oc nær/
Ehuor mand legger det i lag.
Den fattig faar seent ende paa sin sag.
Der faar kommer der straff fra Gud
For alting ske nu mod hans bud/
Der faar kommer Krig oc Blodstørtning
Pestelentz/ hunger oc dyrting.
Efterdi at mange fordrister sig til
At dræbe oc myrde huem hand vil/
Hemmelige om natten foruden sag
Ja obenbarlige om den liuse dag.
I kaast oc tæring offuerflødelig
I Mad oc dricke huer for sig/
Met slemmen oc demmen oc rose der aff/
Som det vaare aldrig verd pine eller straff.
I siugdom er mand wtaalmodig/

Holder

Holder Raad oc middel foractelig/
Huercken Aandelig heller Verdzlig lægedom
Vil mand bruge/ der gaar om/
Huad der kand oc huad der vil
Til døden bruger sit spil.
Det er da forsilde oc forsømt
Saaret lægis best naar det er ømt/
Men wforstandighed er saa stor
At mand skøder huercken formaning eller ord.
Aager oc omslag rycke saa ind
At de fordømme baade mand oc quind/
Men huo skøder der effter oc retter sig:
Huo tencker at pinen er euig:
Stod Helffuede end oben faar huer mands Dør
Da lader mand icke aff at Aagre før
End at Dieffuelen fører dem bort
Næd i Pølen gennem Helffuedis port/
Der at slide oc ryffue i Helffuedis saamp
Ild/ Suogel/ Tiære/ Røg oc Damp.
Enten kommer Domme dag fuld snart
At wi maa den vente met en fart/
Heller oc anden ødeleggelse for vist
Stor oc grum baade her oc hist
Stor oprør/ oc ny Regement
Aff Gudz tilladelse er vel fortient.
Ja siger du/ det er io sant
Ingen kand holde det for løgen oc tant
At det gaar ey io lige saa til/
Men huo er den sig rette vil:

Hvo vil tage sit stycke saar sig
Oc kende sig saar Gud at være slig:
Ah vilde huer til sit hierte gaa
Oc tencke huad vey hand er paa
Til Helffuedis Pøel/ heller Himmelens Troon
At faa dødzens straff eller lifssens kroon/
Vender om/ vender om/ det er høy tid/
At i icke met Dieffuelen kommer did
J pine oc quale/ met Liff oc Siel/
Oc faa met alle vgudelige part oc del.
Gud er fuld aff Naade oc Barhiettighed
Men vater eder at i vanbruge icke det/
Oc at i Jngenslunde synde der paa
Om det skal eder euige vel gaa/
Vender eder om oc leffuer i fred/
Met Gud oc Mennisken i huerte Sted/
Lader Troen til Christum alene vere ren.
J hiertet/ foruden lyde/foruden men
Aff Menniskens lære oc Helgens paakald
Om i ville vndfly Adams fald/
Oc huad i selffue haffue bøt der paa
At Christus kand for eders synder staa.
Troen være siden Fructsommelig
Oc mod sin Neste venlig oc kierlig /
J alle dygder from oc god
At ingen er den anden imod/
Met ord/ gerning oc hiertelaff
At gøre eller lade det/ huor aff

Gud

Gud kand fortørnis oc vor Neste lide ont /
Saa lyder oc den pact oc forbunt
Som Gud met Menniſken haffuer giort
Effter ſit hellige oc ſalige ord.
Thi oſſ bør at vare ſom Børn/
Vden al bedrog / at huer ſom en Orn
Fluer høyre en anden i Ære oc dygd
Oc ſaa vere huer andre til glæde oc frygd.
Da kommer det Gyldene alder igen
Som der vaar førſt i Verden.
At Gudz ord maatte klinge i alle Land
Oc der effter leffue baade Quinde oc Mand /
Til Chriſtus perſonlige kommer til dom
At ſige ret aff mellem ond oc from
Oc giffue huer foruden bøn /
Effter ſin gerning oc ſkyld deris løn.
Som Scrifften klarlige melder der om/
At wi ſkulle alle møde for Dom.
Huo da icke vil komme i nød
Effter hand er aff Verden død/
Hand lade Gudz ord oc Troen vere hans grund
Oc det bekende aff hierte oc mund
Oc tro/ bede oc haabe i al ſin nød
Saa vndflyer hand viſt den euige død.
Men diſuer/de ere ſaare faa
Som rettelige tencke oc tracte der paa
Huorlunde de kunde beholde den euige Fred
Som Gudz Søn haffuer oſſ ſelff bered.
Oc er fra Chriſti Apoſtlers tid

G 4 Som

Som en atfred kommen til oss hid
Gud er [illegible] sonlig den rette Fred
Oc det [illegible] ocsaa ret Kerlighed
Ja hand er ocsaa vort eniste Haab
Som oss er loffuit fra vor Daab/
Oc al den stund wi leffue maa/
Huad wi bede/ det skulle wi faa/
Aff Faderen vdi Sønsens naffn/
Oc komme oss altsammen til gode oc gaffn.
Hand begerer icke Menniskens død
Men vil hielpe hannem til liffuit aff al sin nød.
Jeg vil hand skal omuende sig
Siger hand/ oc euige leffue met mig.
Der faar lader oss bede/ fattig oc rig
Oc vende oss om til Gud ydmygelig
At hand vil være vor tillid
Oc wi hans Børn til euig tid
Oc prise oc loffue i Himmerig.
Hans Hellige Naffn euindelig
Ære være de Hellige Trefoldighed
Siger Amen offuer Christendom vild oc bred.

Prentet i Københafn den iiii. dag
Martii/ paa det Aar 1556.

